דוחקין ובולטין בפרוכת ודומין כמין שני דדי אשה שנאמר [1]צרור המור דודי לי בין שדי ילין ומנלן דבדיו לפותיא דארון הוו יתבי דילמא לארכו דארון הוו יתבי אמר ר' יהודה תרי גברי באמתא ופלגא לא מסתני להו ומנא לן דבארבעה הוו דרו להו דכתיב א) [2]ונסעו הקהתים ב) תרי נושאי המקדש נמי תרי תנו רבנן עשרה שולחנות עשה שלמה המלך שנאמר [3]ויעש שולחנות עשרה וינח בהיכל חמשה מימין וחמשה משמאל ואם תאמר חמשה מימין הפתח וחמשה משמאל הפתח אם כן מצינו ששולחן בדרום והתורה אמרה [4]והשולחן תתן על צלע צפון אלא של משה באמצע חמשה מימינו וחמשה משמאלו תנו רבנן עשר מנורות עשה שלמה שנאמר [5]ויעש את המנורות הזהב עשר כמשפט ויתן בהיכל חמשה מימין וחמשה משמאל ואם תאמר חמשה מימין הפתח וחמשה משמאל הפתח אם כן מצינו מנורה בצפון והתורה אמרה [4]ואת המנורה נכח השולחן ג) אלא של משה באמצע חמשה מימינה וחמשה משמאלה תני חדא ד) מחצי בית ולפנים היו מונחין ותני חדא משליש הבית ולפנים היו מונחין ולא קשיא מר קא חשיב בית קדשי הקדשים בהדי היכל מר לא קא חשיב בית קדשי הקדשים בהדי היכל ה)תנו רבנן מזרח ומערב היו מונחין דברי רבי רבי אלעזר בר' שמעון אומר ו)צפון ודרום מ"ט דרבי גמר ממנורה מה מנורה מזרח ומערב אף הני נמי מזרח ומערב ומנורה גופה מנלן מדכתיב בנר מערבי [6]יערוך אותו [אהרן וגו'] לפני ה' מכלל דכולהו לאו לפני ה' ואי סלקא דעתך צפון ודרום כולהו נמי לפני ה' נינהו ור' אלעזר בר' שמעון מאי טעמא גמר מארון מה [א]ארון צפון ודרום אף הני נמי צפון ודרום ורבי נמי ליגמר מארון דנין חוץ מחוץ ואין דנין חוץ מבפנים ור' אלעזר בר' שמעון ליגמר ממנורה אמר לך [ב]מנורה גופה צפון ודרום הוה מנחה (א) אלא הכתיב יערוך אותו אהרן ובניו דמצדד להו אצדודי ז)דתניא [7]אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות מלמד שהיו מצדדין [ג]פניהם כלפי נר אמצעי אמר רבי ח)נתן מכאן שאמצעי משובח בשלמא למ"ד מזרח ומערב היינו דהוו יתיבי עשרה בעשרים אלא למ"ד צפון ודרום י' בכ' היכי הוו יתבי ותו כהנים היכי הוו עיילי ותו מצינו ה' שלחנות בדרום ותו שלחן דמשה היכא מנח לי' ט) וליטעמיך למ"ד מזרח ומערב נמי שלחן דמשה היכא הוה מנח ליה אלא מי סברת חד דרא הוה תרי דרי נינהו

דוחקין ובולטין בפרוכת ודומין כמין שני דדי אשה. מעשה נס היה דארון באמצע קדשי הקדשים היה ולכל צד היה עשר אמות ומקום ארון אינו מן המדה כדאיתא בפרק קמא דמגילה (דף י:) ואם כן אפילו למאן דאמר שהבדים נשמטים לצד אחד הילך מגיעים עד הפרוכת הא לא היה אורכן עשר אלא ע"י נס האריכו הבדים עד שהיו דוחקין ובולטין ונראין כשני דדי אשה * לחיבתן של ישראל: ט) **מזרח** ומערב מונחין. ומתני' דתנן אורכן לאורכו של בית כרבי: **מדכתיב** בנר מערבי לפני ה'. נר שני של שתי מזרחיות קרי נר מערבי כדפרישית בפרק כל קרבנות (לעיל ד' פו: ד"ה ממנה) ומתניתין דתמיד (פ"ג מ"ט) דמלא שתי מזרחיות דולקות כרבי דאמר מזרח ומערב מונחין דלמאן דאמר צפון ודרום מונחין אין שייך מזרחיות: **שאמצעי** משובח. פי' בקונט' לענין שלשה שקוראין בתורה דאין פוחתין מעשרה פסוקים ואמצעי שקורא ארבעה משובח ועל זה מייתי הך ברייתא התם בפ"ג דמגילה (דף כא:) אבל י) [קשה] דמייתי י) [נמי] שאר ברייתות דראשון ואחרון משובחים לכך נראה דהך י) [דהכא] מייתי' לגבי שלשה המהלכים בדרך דגדול באמצע כדאמר בפרק אמר להם הממונה (יומא דף לז.) ובמגילה (דף כא:) מייתי לה משום דכיון דמשובח לשאר דברים טוב שיקרא ד' פסוקים: **תרי** דרי הוו. ומיתרצי השתא כולהו פירכי דלמאן דאמר צפון ודרום אף על גב דכי יהבינן חמשה

כמין שני דדי אשה. אלמא בדים ממזרח למערב קיימי ראשן אחד למערב וראשן אחד למזרח בתוך הפתח. ושמע מינה רוחבו של ארון ממזרח למערב ו] שהיה אורכו של בית: **תרי גברי באמתא ופלגא.** אי הוו בדים לאורכו ז] לא היה בין בד לבד אלא ח] אמה ומחצה: **הקהתים שנים נושאי ארון המקדש שנים.** והקימו הלוים את המשכן כשהיו רוצים לחנות עד בואם אלו נושאי הארון: **וא"ת.** האי מימין ומשמאל דפתח קאמר: **אם כן מצינו.** ממש שולחנות בדרום שהפתח היה באמצע ההיכל בכותל מזרחי ונמצאו חמשה שבשמאל ט] דרך כניסה כולם בדרום: **אלא של משה באמצע חמשה מימינו.** בדרומו וחמשה משמאלו בצפונו וכולן בצפון ההיכל ולקמן מפרש היכי י)מנחי: **תני חדא מחצי הבית ולפנים מונחין.** כל השולחנות ואין אחד מהן בחצי מן החיצון לצד הפתח: **למר קא חשיב כו'.** שההיכל ששים אמה ארכו דכתיב (מלכים א ו) והבית אשר בנה המלך שלמה לה' וגו' ומאותן ששים היו עשרים בדביר כדכתיב (שם) ולפני הדביר עשרים אמה וגו' וההיכל ארבעים כדכתיב (שם) ארבעים באמה היה הבית הוא ההיכל לפני והשולחנות יושבים בעשרים אמה של היכל של צד הדביר מאן דתני משליש הבית חשיב כל הששים אמה של דביר ושל היכל ומאן דתני מחצי הבית ולפנים לא חשיב אלא היכל לחודיה: **מזרח ומערב מונחים.** השולחנות ראשן אחד למזרח וראשן אחד למערב דהיינו י] אורכו לאורכו של בית: **מה מנורה מזרח ומערב.** השלשה קנים במזרח והשלשה במערב: **מדכתיב בנר מערבי לפני ה'.** דכתיב (ויקרא כד) יערוך אותו אהרן וגו' לפני ה' דמשמע אותו לפני ה' ולא אחר לפני ה' אלמא חד הוא דהוי כלפי מערב לצד בית קדשי הקדשים אלמא מזרח ומערב מונחים והחיצון של צד מערב קרי ליה נר מערבי דאי בצפון יא] (ב) איתשכח דכולהו פי הפתילות שוות למערב: **מה ארון צפון ודרום.** אורכו לרוחבו של בית כדאמרינן לעיל [ע"א] וכך היה מונח וכך היו בדיו מונחין: **חוץ מחוץ.** מנורה ושולחן שניהם בהיכל: **והכתיב אותו.** דמשמע אחד לפני ה' ותו לא: **מצדד להו אצדודי.** לעולם צפון ודרום מנחי ולפי' הכי ליכא אלא חד כלפי מערב והיינו אמצעי שפי הפתילה כלפי מערב ושאר הפתילות מצודדות פיהן כלפי האמצעי שג' של צד צפון מצודדות כלפי דרום וג' של צד דרום מצודדות כלפי צפון: **אל מול פני המנורה.** אמצעי עומד על גופה של מנורה והשאר על הקנים ומשמע (ג) י)קרא יב] אותן שעל הקנים מצודדות כלפי יג] אותם של מערב: **מכאן שאמצעי משובח.** לגבי שלש שקורין בספר תורה בשני ובחמישי ואמרינן במסכת מגילה (דף כא:) אין פוחתין מעשרה פסוקים וקאמר רבי נתן דאמצעי משובח וקורא ארבעה והשאר ג' ג': **היינו דיתבי י'.** עשר שולחנות בעשרים כדאמרן לעיל מחצי הבית ולפנים מונחים וקסלקא דעתך ראשו של זה בצד ראשו של זה קיימי יד] ואיכא למימר אע"ג דאי אפשר שישבו עשר שולחנות של עשרים אמה בעשרים אמה מצומצמות שלא יצאו קצת חוץ לעשרים אמות הפנימיות איכא למימר לא דק כולי האי הא דקתני לעיל מחצי הבית ולפנים: **אלא למאן דאמר צפון ודרום.** דהיינו לרוחבו של היכל והלא רוחבו אינו אלא עשרים ועשרה שולחנות של עשרים אמה בעשרים אמה היכי יתבי הא אי אפשר לצמצם שלא יהא ריוח מועט בין שולחן לשולחן: **ותו.** אי נמי מלו יתבי נמצא שמילאו את כל רוחב ההיכל והכהנים ביוה"כ היכי עיילי לפני ולפנים. אי נמי בכל שבת נכנסין י)ארבעה כהנים כדקתני במתניתין*) שנים ליטול שני סדרים הישנים ושנים לסדר שני הסדרים החדשים ועומדים אלו כנגד אלו טפחו של נוטל בצד טפחו של מסדר ואי כל רוחב ההיכל מלא היכי אזלי כהנים הנוטלין באידך גיסא דשולחנות: **והו מצינו חמשה שולחנות בדרום.** וקרא כתיב (שמות כו) על צלע צפון: **והו שולחן דמשה.** דאמרן לעיל באמצע מונח טו] היכי מונח: **ולמאן דאמר נמי מזרח ומערב שולחן דמשה היכא מנח.** אישתכח דיתיב הך שלחן כולו בעשרים אמות חיצוניות. והשתא מתרץ לכולהו פירכי: **מי סברת.** חד דרא הוו יתבי כולהו עשר ראשה של זו בצד ראשה של זו: **בתרי דרי.** הוו יתבי חמשה מינייהו ראשה של זו בצד ראשה של זו ושל משה אמצע לפניהם ולא בשורתן ושורה אחרת של חמשה אלא אותה של משה ולא בשורתה ואותם ה' ראשה של זו בצד ראשה של זו:

למ"ד

עין משפט נר מצוה

לט א ב מיי' פ"ג מהל' בית הבחירה הל"כ:
מ ג מיי' שם הל"ח:

תורה אור השלם

1. צרור המר דודי לי בין שדי ילין: שיר השירים א יג
2. ונסעו הקהתים נשאי המקדש והקימו את המשכן עד באם: במדבר י כא
3. ויעש שלחנות עשרה וינח בהיכל חמשה מימין וחמשה משמאול ויעש מזרקי זהב מאה: דברי הימים ב ד ח
4. ושמת את השלחן מחוץ לפרכת ואת המנרה נכח השלחן על צלע המשכן תימנה והשלחן תתן על צלע צפון: שמות כו לה
5. ויעש את מנרות הזהב עשר כמשפטם ויתן בהיכל חמש מימין וחמש משמאול: דברי הימים ב ד ז
6. מחוץ לפרכת העדת באהל מועד יערך אתו אהרן מערב עד בקר לפני ה' תמיד חקת עולם לדרתיכם: ויקרא כד ג
7. דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלתך את הנרת אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות: במדבר ח ב

הגהות הב"ח

(א) גמ' הוה מנחה והכתיב יערוך כצ"ל ותיבת אלא נמחק: (ב) רש"י ד"ה מדכתיב בנר וכו' דאי בצפון ודרום אישתכח: (ג) ד"ה אל מול וכו' ומשמע מקרא:

מוסף רש"י

ובולטין בפרוכת. הפרוכת כנגד פתח שבאמצעית אמה טרקסין והפתח באמצע אמה טרקסין היה במקדש ראשון (יומא נד.). כמין שני דדי אשה. שבולטין מתחת אליקה (שם). צפון ודרום. ראשי שלחנות מן הצפון לדרום היו, ומה כשורה אחת פונות ראשה של זו לראשה של זו (יומא נא:). אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. למול פני נר שבגוף המנורה שהוא אמצעי היה מצדד פני ששה הנרות (מגילה כא.).

שיטה מקובצת

א] ונסעו הקהתים. תרי נושאי תרי הא ארבעה דמצי למימר ונסעו נושאי המשכן והקימו את המשכן עד בוא נושאי הארון הרגמ"ה: ב] תיבות תרי נמי תרי נמחק: ג] השלחן. על (ירך) [צלע] המשכן תימנה: ד] מחצי בית. עי' תוס' לעיל (דף פו ע"ב): ה] ליה ולמ"ד נמי מזרח ומערב שלחן: ו] למערב. שהוא: ז] לאורכו. של ארון: ח] אלא. כשיעור רוחב הארון והיינו אמתא ופלגא ותרי גברי הנושאים בשני הבדים לא הוי מצי ליכנס הנך שני אנשים בין בד לבד אלא ודאי לאורכו נותנים הבדים והוי אורך הארון בין בד לבד והיינו שתי אמות: ט] שבשמאל. הפתח: י] דהיינו אורכן: יא] בצפון ודרום אישתכח דכולהו נרות דהיינו פי': יב] ראותן שעל: יג] כלפי אותה: יד] קיימי כולהו: טו] היכא מונח:

מסורת הש"ס

א) [שקלים פ"ו ה"ג], ב) [יומא נב:], ג) [מגילה כא: ע"ש], ד) [שם איתא ר' יונתן], ה) מנחות ספ"ד אמי"כ ד"ה מחצי הבית. נ"ק, ו) מקרא דלותן שטל. נ"ק, ז) נ"א ח' כהנים כו' החדשים וכו' לעיל כ' כוהנים וכ' לסדר כ' כוהנים, ח) [לקמן נט:], ט) ע' הג"ה נכתן קודש ד"ה זה ד"ה ונסעו הקהתים תרי נושאי המקדש כו' ואין לכר מקודם יותר מן הארון וש"מ דבארון מיירי הפס"ד וכצ"ל והפ"ק מוחק כל זה הדיבור וקשה לפגם כל הספרים, י) נ"ק.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה דוחקין וכו' לחיבתן של ישראל. עיין תוי"ט פ"ב מ"ט דכ"כ ד"ה מון:

רבינו גרשום

שמבדיל בין הקדש ובין קודש הקדשים שחלון ע"ג אמה טרקסין: דילמא לארכו דארון הוי יתבי. וממאי (דאורכו) [דרוחבו] דארון לארכו של בית: [אמר רב יהודה] ליכא למימר הכי דלאורכו של ארון [היו] דרחבו של ארון היה אמה וחצי ואי הוו בדיו לאורכו תרי גברי שנושאין הבדים באמתא ופלגא לא מסתני להו הילכך אורך הבדים לרוחבו של ארון: וכנא לן דד' גברי דרו. דלא מסתני להו אימא חד גברא מצד זה ושני בדיו א' על כתף ימין ואחד על כתף שמאל וכן לצד אחר: לא ס"ד הקהתים תרי נושאי תרי הא ד' דמצי למימר ונסעו נושאי המקדש והקימו שנים את המשכן עד בואם נושאי הארון: אלא של משה באמצע וכולן מן שמאל הפתח בצפון: כמשפט תבנית מנורה של משה. גביעים קנים וכפתורים: מאן דאמר משליש בית ולפנים קא חשיב בית קדשי הקדשים והיכל (בהדי) [בהדדי דהוו] שתין אמה ומעשרים ולפנים מפתח ההיכל היו מונחים היינו משליש הבית ולפנים: ומר לא קא חשיב בית קדשי הקדשים בהדי היכל משום הכי אמר מחצי בית ולפנים דהיינו מעשרים אמה ולפנים: מזרח ומערב היו מונחין. אורכן לאורכו של בית: מדכתב בנר מערבי לפני ה' דכתיב יערוך אותו לפני ה': מה ארון צפון ודרום. כדאמרן: ואין דנין חוץ מפנים. מנורות דחוץ מארון דהוי בפנים: דמצדד להו אצדודי לשאר נרות כולן מחזירין ראשיהן כלפי נר מערבי והוא לחודיה מכוון לפני ה' ומוטה קמעא לפני ה' והוא באמצעיתן: בשלמא למאן דאמר מזרח ומערב שארכן לאורך הבית היינו דיתבי עשר שלחנות בעשרים אמה דהוה להו רווחא לאורכא דביתא דהוה מ' אמה. אלא למאן דאמר מצפון לדרום דאורכן לרחבו של בית הא ליכא מצפון לדרום אלא עשרים ועשרים בעשרים היכי יתבי: ותו כהנים היכי עיילי לבית קדשי הקדשים הא מפסקי שלחנות: שלחן דמשה היכי מנח ליה. באמצע: ולמאן דאמר מזרח ומערב שלחן דמשה היכי מנח ליה אי מנח ליה באמצע הרי ינעו בשליש החיצון: מי סברת חד דרא הוה מנח להו לשלחנות תרי שורי נינהו חמש כנגד חמש ושל משה בין שתי השורות: